

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Ο ΝΟΥΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Η θεραπεία της ψυχής του ανθρώπου είναι η κύρια μέριμνα της Ορθοδόξου Εκκλησίας. Η Εκκλησία πάντοτε θεράπευε τον χώρο της ψυχής. Είχε διαπιστώσει, από την εβραϊκή παράδοση και από τον ίδιο τον Χριστό και τους Αποστόλους ότι στον χώρο της φυσικής καρδιάς λειτουργεί κάτι, που οι Πατέρες ονόμασαν «νουν». Πήρανε δηλαδή τον παραδοσιακό «νουν», που σημαίνει διάνοια και λόγος, και κάνανε μια διαφοροποίηση. Ονόμασαν νουν αυτή την νοερά ενέργεια, η οποία λειτουργεί στην καρδιά του υγιούς ψυχικά ανθρώπου. Δεν γνωρίζουμε πότε έγινε αυτή η διαφοροποίηση, διότι συμβαίνει επίσης μερικοί Πατέρες να ονομάζουν με την ίδια λέξη, νουν, και την λογική, αλλά και την νοερά ενέργεια, όταν αυτή κατεβαίνει και λειτουργεί στον χώρο της καρδιάς.

Οπότε εξ αυτής της απόψεως η νοερά ενέργεια είναι μία και μόνη ενέργεια της ψυχής, η οποία στον μεν εγκέφαλο λειτουργεί ως λογική, η ίδια όμως λειτουργεί συγχρόνως και στην καρδιά ως νους. Δηλαδή το ίδιο το όργανο, ο νους, προσεύχεται αδιάλειπτα στην καρδιά, σε όσους εννοείται έχουν αδιάλειπτη καρδιακή προσευχή, και συγχρόνως σκέπτεται π.χ. μαθηματικά προβλήματα και ο,τιδήποτε άλλο, στον εγκέφαλο.

Πρέπει να πούμε ότι αυτό που ο Απόστολος Παύλος ονομάζει νουν ταυτίζεται με αυτό που οι Πατέρες ονομάζουν διάνοια. Είναι

μια διαφορά στην ορολογία. Όταν ο απόστολος Παύλος λέει «προσεύξομαι τω πνεύματι», εννοεί αυτό που λένε οι Πατέρες «προσεύξομαι το νοϊ». Και, όταν λέγει «προσεύξομαι το νοϊ», εννοεί, «προσεύξομαι τη διανοία». Το όνομα «νους» των Πατέρων δεν είναι ο «νους» του Αποστόλου Παύλου, αλλά είναι το πνεύμα του αποστόλου Παύλου. Όταν λέγει προσεύξομαι τω νωϊ, προσεύξομαι τω πνεύματι ή ψαλλώ τω νοϊ, ψαλλώ τω πνεύματι, και όταν λέγει το Πνεύμα του Θεού συμμαρτυρεί τω πνεύματι ημών, με τη λέξη πνεύμα εννοεί αυτό που λένε οι Πατέρες νουν. Και με τη λέξη νους εννοεί την διάνοια, την λογική.

Στην έκφρασή του «το Πνεύμα του Θεού συμμαρτυρεί τω πνεύματι ημών», μιλάει για δύο πνεύματα: Για το Πνεύμα του Θεού και για το ανθρώπινο πνεύμα. Αυτό το ανθρώπινο πνεύμα κατά κάποια παράξενη εξέλιξη εμφανίζεται αργότερα στην εποχή του αγίου Μακαρίου του Αιγυπτίου να ονομάζεται νους, και μόνο τα ονόματα λόγος και διάνοια να παραμένουν και να αναφέρονται στην λογική του ανθρώπου. Έτσι ταυτίσθηκε ο «νους» με το «πνεύμα», δηλαδή με την «καρδιά». Διότι ο χώρος του πνεύματος του ανθρώπου είναι η καρδιά κατά τον απόστολο Παύλο.

Έτσι η λογική λατρεία γίνεται κατά τον απόστολο Παύλο με τον νουν (δηλαδή με την διάνοια, με την λογική), ενώ η νοερά ευχή γίνεται με το πνεύμα και είναι η πνευματική ευχή,

δηλαδή η καρδιακή προσευχή. Έτσι εκείνο, που λέγει ο απόστολος Παύλος, «αλλ' εν εκκλησία θέλω πέντε λόγους διά του νοός μου λαλήσαι, ίνα και άλλους κατηγήσω, ή μυρίους λόγους εν γλώσση» σημαίνει ότι προτιμούσε να πει πέντε λέξεις, πέντε λόγια δηλαδή, για να κατηγήσει τους άλλους παρά να προσεύχεται νοερώς. Αυτό, που λέγει εδώ ο απόστολος Παύλος, ερμηνεύεται από μερικούς μοναχούς ότι μίλησε ο απόστολος για την ευχή του Ιησού, δηλαδή για το «Κύριε Ιησού Χριστέ ελέησόν με», που αποτελείται από πέντε λέξεις. Αλλά εδώ ο απόστολος Παύλος μιλάει για λόγια με τα οποία κατηχούσε τους άλλους. Διότι πως μπορεί να γίνει κατήχηση με νοερά προσευχή, αφού η νοερά προσευχή είναι εσωτερική προσευχή του ανθρώπου και άλλοι γύρω του δεν ακούνε τίποτε; Η κατήχηση όμως γίνεται με λογική διδασκαλία και λογική λατρεία. Διδάσκουμε και μιλούμε μέσω της λογικής, που είναι η συνήθης επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων.

Επικοινωνία όμως έχουν μεταξύ τους και όσοι έχουν νοερά ευχή μέσα στην καρδιά τους. Μπορούν δηλαδή να καθίσουν μαζί και ο ένας να επικοινωνεί με τον άλλον νοερώς, χωρίς να μιλάνε. Να υπάρχει δηλαδή μεταξύ τους πνευματική επικοινωνία. Αυτό φυσικά συμβαίνει σ' αυτούς και εκ του μακρόθεν. Και αυτοί επίσης έχουν το διορατικό και το προορατικό χάρισμα. Με το διορατικό ανιχνεύουν τα αμαρτήματα κάθε ανθρώπου, καθώς και τις σκέψεις τους, ενώ με το

προορατικό βλέπουν και μιλάνε για πράγματα, πράξεις και γεγονότα μέλλοντα. Πράγματι υπάρχουν τέτοιοι χαρισματούχοι άνθρωποι, και, αν πάτε να εξομολογηθείτε σ' αυτούς, ξέρουν όλα όσα έχετε κάνει στην ζωή σας, πριν ανοίξετε το στόμα σας για να τους τα πείτε.

ΠΟΙΟΣ ΕΙΝΑΙ «ΨΥΧΟΠΑΘΗΣ» ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ

ΠΑΤΕΡΕΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ο κάθε άνθρωπος είναι ψυχοπαθής κατά την Πατερική έννοια. Δεν είναι ανάγκη να είναι κάποιος σχιζοφρενής για να είναι ψυχοπαθής. Ο ορισμός της ψυχοπάθειας από Πατερικής απόψεως είναι ότι η ψυχοπάθεια υπάρχει στον άνθρωπο εκείνο που δεν λειτουργεί σωστά η νοερά ενέργεια μέσα του. Όταν δηλαδή ο νους του ανθρώπου είναι γεμάτος από λογισμούς, όχι μόνο κακούς λογισμούς, αλλά και καλούς λογισμούς.

Όποιος έχει λογισμούς, καλούς ή κακούς μέσα στην καρδιά του, αυτός ο άνθρωπος από Πατερικής απόψεως είναι ψυχοπαθής. Ας είναι οι λογισμοί αυτοί ηθικοί, ακόμη και ηθικότατοι, ανήθικοι ή ο,τιδήποτε άλλο. Δηλαδή κατά τους Πατέρες της Εκκλησίας όποιος δεν έχει περάσει από κάθαρση της ψυχής από τα πάθη και δεν έχει φτάσει σε κατάσταση φωτισμού με την Χάρη του Αγίου Πνεύματος είναι ψυχοπαθής. Όχι όμως με την έννοια της Ψυχιατρικής. Ο ψυχοπαθής για τον ψυχίατρο είναι κάτι άλλο. Είναι εκείνος που πάσχει από ψύχωση, είναι ο σχιζοφρενής. Για την Ορθοδοξία όμως ένας που δεν έχει περάσει από την κάθαρση της ψυχής από τα πάθη και δεν έχει

φθάσει στον φωτισμό, είναι νορμάλ ή δεν είναι νορμάλ;

Ποιος είναι ο νορμάλ Ορθόδοξος Χριστιανός στην Πατερική Παράδοση; Αν θέλετε να το δείτε αυτό ξεκάθαρα, διαβάστε την ακολουθία του Αγίου Βαπτίσματος, διαβάστε την ακολουθία του Αγίου Μύρου, η οποία τελείται στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως την Μεγάλη Πέμπτη· διαβάστε την ακολουθία των Εγκαινίων των ιερών ναών. Εκεί θα δείτε τι σημαίνει ναός του Αγίου Πνεύματος, εκεί θα δείτε ποιος είναι ο φωτισμένος.

Όλες οι ακολουθίες καθώς και η ασκητική παράδοση της Εκκλησίας αναφέρονται κυρίως σε τρεις πνευματικές καταστάσεις: Στην κάθαρση από τα πάθη της ψυχής και του σώματος, στον φωτισμό του νου ανθρώπου από την Χάρη του Αγίου Πνεύματος, και στην θέωση της ψυχής και του σώματος του ανθρώπου. Κυρίως όμως μιλούν για την κάθαρση και τον φωτισμό, επειδή οι ακολουθίες της Εκκλησίας είναι εκφράσεις της λογικής λατρείας. Οπότε ο νορμάλ Ορθόδοξος ποιος είναι; Ο βαπτισμένος, αλλά μη κεκαθαρμένος; Ο μη φωτισμένος; Ή ο κεκαθαρμένος και φωτισμένος; Ο τελευταίος φυσικά. Αυτός είναι ο νορμάλ Ορθόδοξος.

Άρα σε τι διαφέρουν οι νορμάλ Ορθόδοξοι από τους άλλους Ορθόδοξους; Στο δόγμα; Όχι, βέβαια. Πάρτε τους Ορθόδοξους, γενικά. Μεταξύ τους όλοι έχουν το ίδιο δόγμα, την ίδια παράδοση και την ίδια κοινή λατρεία. Μέσα σε έναν ιερό ναό μπορεί να υπάρχουν π.χ. τριακόσιοι Ορθόδοξοι. Από

αυτούς όμως οι πέντε να είναι σε κατάσταση φωτισμού, ενώ οι άλλοι να μην είναι. Και μάλιστα οι άλλοι να μην έχουν ιδέα τι είναι κάθαρση. Οπότε τίθεται το ερώτημα: Οι νορμάλ Ορθόδοξοι Χριστιανοί μεταξύ αυτών πόσοι είναι; Δυστυχώς μόνο οι πέντε.

Η κάθαρση όμως και ο φωτισμός είναι συγκεκριμένες καταστάσεις θεραπείας, που μπορούν να εξακριβωθούν από έμπειρους και φωτισμένους πνευματικούς πατέρες. Οπότε έχουμε εδώ καθαρά ιατρικά κριτήρια. Ή μήπως δεν είναι καθαρά ιατρικά κριτήρια; Εφ' όσον ο νους είναι ένα φυσιολογικό όργανο του ανθρώπου, του κάθε ανθρώπου – διότι όχι μόνο οι Έλληνες ή οι Ορθόδοξοι έχουν νουν, αλλά και οι Μουσουλμάνοι και οι Βουδδιστές και όλος ο κόσμος -, άρα όλοι οι άνθρωποι έχουν την ίδια ανάγκη για κάθαρση και φωτισμό. Η δε θεραπευτική αγωγή είναι μία. Ή υπάρχουν πολλές θεραπευτικές αγωγές γι' αυτό το νόσημα; Και είναι πράγματι νόσημα ή όχι;

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΠΟΚΛΙΣΕΩΣ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ

ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣΥΝΗΣ ΑΠΟ ΤΟ ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΗΘΟΣ

Σ' αυτά όμως τα θέματα οι σημερινοί Ορθόδοξοι δυσκολεύονται να απαντήσουν, διότι έχουν σήμερα απομακρυνθεί τόσο πολύ από αυτή την παράδοση, που δεν σκέπτονται πλέον την Ορθόδοξη Χριστιανική αγωγή μέσα στα πλαίσια της νόσου και της θεραπείας. Δεν την θεωρούν την Ορθοδοξία σαν μια θεραπευτική αγωγή, αν και όλες οι ευχές της Εκκλησίας είναι ξεκάθαρες πάνω στο θέμα αυτό. Διότι ο Χριστός ποιος είναι για τους

Ορθοδόξους Χριστιανούς; Δεν αποκαλείται επανειλημμένως μέσα στις ευχές και στα τροπάρια της Εκκλησίας ως «ο ιατρός των ψυχών και των σωμάτων ημών»;

Αν ψάξετε στην Παπική ή στην Προτεσταντική παράδοση, αυτή η επωνυμία για τον Χριστό, ως ιατρό, δεν υπάρχει πουθενά! Ο Χριστός μόνο στην Ορθόδοξη παράδοση αποκαλείται ιατρός. Γιατί όμως αυτή η παράδοση, αυτή η επωνυμία για τον Χριστό, ως ιατρό, έσβησε από τους Παπικούς και τους Προτεστάντες και, όταν μιλάμε για θεραπευτική αγωγή, ξαφνιάζονται; Διότι η ανάγκη της καθάρσεως και του φωτισμού, η ανάγκη της εσωτερικής αλλαγής έφυγε από τους ανθρώπους αυτούς στην δική του Θεολογία. Γι' αυτούς εκείνος που αλλάζει δεν είναι ο άνθρωπος, αλλά ο Θεός! Ο άνθρωπος γι' αυτούς δεν αλλάζει. Το μόνο πράγμα που κάνει ο άνθρωπος γι' αυτούς είναι ότι γίνεται καλό παιδί. Και όταν ο άνθρωπος από κακό παιδί που ήταν γίνει καλό παιδί, τότε ο Θεός τον αγαπά. Διαφορετικά, τον αποστρέφεται! Αν παραμένει ή γίνεται κακό παιδί, τότε ο Θεός δεν τον αγαπά! Δηλαδή, αν ο άνθρωπος γίνει καλό παιδί, τότε αλλάζει και ο Θεός και γίνεται καλός. Και από εκεί που δεν τον αγαπούσε, τώρα τον αγαπά! Όταν ο άνθρωπος γίνεται κακό παιδί, ο Θεός θυμώνει και, όταν ο άνθρωπος γίνεται καλό παιδί, ο Θεός χαίρεται! Αυτό δυστυχώς συμβαίνει στην Ευρώπη.

Αλλά το κακό είναι ότι δεν γίνεται μόνο στην Ευρώπη, αλλά γίνεται και στην Ελλάδα και σε πολλούς μέσα στην Εκκλησία αυτό το πνεύμα

επικρατεί. Έχει κατακτήσει να είναι η Ορθοδοξία μία θρησκεία, που ο Θεός αλλάζει διαθέσεις! Όταν ο άνθρωπος είναι καλός, ο Θεός τον αγαπάει. Και όταν είναι κακός, ο Θεός δεν τον αγαπάει. Ο Θεός δηλαδή τιμωρεί και βραβεύει! Οπότε η ουσία της Ορθοδοξίας σήμερα είναι μια ηθικολογία στην Ελλάδα. Αυτά δεν διδάσκανε στα Κατηχητικά στα παιδιά και οι παραεκκλησιαστικές οργανώσεις, που έχουν Δυτικά πρότυπα και διέβρωσαν το Ορθόδοξο πνεύμα;

Λοιπόν, αν κάποιος μετά από αυτά θελήσει να μάθει γιατί κατήντησε η Ορθοδοξία σ' αυτά τα χάλια, ας διαβάσει Αδαμάντιο Κοραή! Αυτός μετά την Επανάσταση του 1821 εγκαινίασε αυτή τη γραμμή στην Ελλάδα. Αυτός είναι εκείνος, ο οποίος εγκαινίασε τον διωγμό εναντίον του Ησυχασμού, εναντίον του παραδοσιακού Μοναχισμού, εναντίον της Ορθόδοξου και μόνης σωστής θεραπείας της ψυχής του ανθρώπου. Αλλά ας ξεκινήσουμε από αλλού.

Ας υποθέσουμε ότι ένας ερευνητής επιστήμονας, που δεν έχει σχέση με θρησκείες, ένας άθεος, αν θέλετε, κάνει έρευνα πάνω στις θρησκευτικές παραδόσεις και φθάνοντας στην Ορθόδοξη παράδοση σκαλίζει, ανακαλύπτει και περιγράφει αυτά τα πράγματα. Οπότε λέγει: Για κοίτα εδώ! Αυτή η παράδοση μιλάει για ψυχή, για νοερά ενέργεια και για συγκεκριμένη θεραπευτική αγωγή. Μετά αυτός ο άνθρωπος ερευνώντας φθάνει να αναγνωρίσει ότι, αν αυτή η θεραπευτική αγωγή εφαρμοσθεί στις κοινωνίες των ανθρώπων,

θα έχει πολύ ωφέλιμα αποτελέσματα για την ατομική και κοινωνική υγεία. Μετά, συνεχίζοντας το ψάξιμο, αρχίζει να εξακριβώνει από πότε εμφανίσθηκε αυτή η παράδοση, ποιες είναι οι πηγές της, πόσους αιώνες επιτυχώς στην πράξη, που εφαρμόσθηκε και συνεχίζοντας βρίσκει γιατί δεν υπάρχει στους Ορθοδόξους, στην πλειοψηφία τους, αυτή η παράδοση και γιατί η Ορθοδοξία υπέστη αλλοίωση. Και ο ερευνητής αυτός συνεχίζει και βρίσκει ότι αυτό συνέβη, διότι εδιώχθη ο Ησυχασμός και ο παραδοσιακός Μοναχισμός, που είναι φορέας της παραδόσεως αυτής.

Γιατί εδιώχθη όμως; Διότι οι χώροι στους οποίους ήκμαζε άρχισαν να δυτικοποιούνται πολιτιστικά, όπως συνέβη στην Ρωσία μετά την μεταρρύθμιση του «Μεγάλου» Πέτρου, και στην Ελλάδα μετά την Επανάσταση του 1821. Ο σύγχρονος ιστορικός Τοϋνβее λέγει ότι ο Ορθόδοξος πολιτισμός αφομοιώνεται σιγά-σιγά σήμερα από τον Δυτικό πολιτισμό. Έχει γράψει ολόκληρο βιβλίο, στο οποίο διακρίνει τους υπάρχοντες σήμερα πολιτισμούς σε πέντε μόνον, από τους είκοσι με είκοσι πέντε που υπήρχαν στο παρελθόν. Αυτοί οι πέντε πολιτισμοί είναι ο Ινδικός πολιτισμός, ο πολιτισμός της άπω Ανατολής (Κίνα, Ιαπωνία), ο Ευρωπαϊκός πολιτισμός, ο Ορθόδοξος πολιτισμός και ο πρωτόγονος πολιτισμός που υπάρχει σήμερα σε περιοχές της Αυστραλίας και της Αφρικής. Και έχει

ο Τοϋνβιτς την θεωρία ότι όλοι οι πολιτισμοί σήμερα δυτικοποιούνται.

Στο παρελθόν αυτή η δυτικοποίηση κατεβλήθη προσπάθεια να γίνει μέσω της Ιεραποστολής των Δυτικών Ιεραποστόλων. Οι Ευρωπαίοι στο παρελθόν αλλά και σήμερα ακόμη εξαποστειλανε και εξαποστέλλουν στρατούς ιεραποστόλων για να κάνουν όχι μόνο τα άλλα έθνη Χριστιανούς, αλλά και να τους δυτικοποιήσουν. Και γι' αυτό υπάρχουν και στην Ελλάδα όλοι αυτοί οι αιρετικοί που δρουν ακόμη. Η ιεραποστολή αυτή όμως, λέγει ο Τοϋνβιτς, απέτυχε στα ειδωλολατρικά έθνη της Αφρικής και όπου αλλού, διότι οι ιεραπόστολοι χώριζαν μεταξύ τους τους ανθρώπους.. Π.χ. σε μια οικογένεια ειδωλολατρών συνέβαινε ο ένας να γίνει Λουθηρανός, ο άλλος αδελφός Αγγλικανός, ο άλλος Βαπτιστής, ο εξαδελφος Μεθοδιστής, ο άλλος Πεντηκοστιανός, ο άλλος Ευαγγελικός κλπ., οπότε , όχι μόνο διέσπασαν το έθνος τους σε μικρά κομμάτια από πλευράς θρησκευτικής, αλλά και τις ίδιες τις οικογένειες. Διεπιστώθη λοιπόν ότι η ιεραποστολή αυτού του είδους είχε μεγάλη αποτυχία στην δυτικοποίηση των ανθρώπων του τρίτου κόσμου.

Ο Τοϋνβιτς λοιπόν πρότεινε το 1948 μία νέα λύση. Η δυτικοποίηση αυτή να γίνει μέσω της τεχνολογίας, καθώς και μέσω της οικονομίας.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

Μέσα όμως σ' αυτήν την εξέλιξη υπάρχει και η αντεπίθεση των Ορθοδόξων , του Ορθόδοξου πολιτισμού. Τι είναι όμως Ορθόδοξος πολιτισμός;

Είναι πολιτισμός με την έννοια του Δυτικού πολιτισμού; Όχι. Δεν είναι πολιτισμός η Ορθοδοξία, κι ας την ονομάζει ο Toynbee Ορθόδοξο πολιτισμό. Γιατί; Διότι η Ορθοδοξία είναι επιστήμη και μάλιστα ιατρική επιστήμη σύμφωνα με τα σημερινά κριτήρια. Όχι πολιτισμός. Δεν είναι η Ορθοδοξία πολιτικό ή κοινωνικό σύστημα. Διότι αναφέρεται στην προσωπική σωτηρία του ανθρώπου, δηλαδή στην σωτηρία της ψυχής του. Η Ορθοδοξία βασίζεται σ' αυτά τα δύο: Στο «ο Λόγος σαρκῶ ἐγένετο» και στο «εν τῷ Ἄδῃ οὐκ ἔστι μετάνοια». Βέβαια μέσα στην Ορθοδοξία υπάρχουν προϋποθέσεις για να δημιουργήσει πολιτισμό. Όμως η Ορθοδοξία δεν είναι πολιτισμός. Αλλά η Ορθοδοξία δεν είναι ούτε θρησκεία. Δεν είναι η Ορθοδοξία μία θρησκεία όπως όλες οι άλλες θρησκείες. Η Ορθοδοξία ξεχωρίζει από ένα μοναδικό φαινόμενο, που δεν υπάρχει στις άλλες θρησκείες. Αυτό είναι ανθρωπολογικό και θεραπευτικό. Σ' αυτό διαφέρει. Η Ορθοδοξία είναι μία θεραπευτική αγωγή που θεραπεύει την ανθρώπινη προσωπικότητα.

Ο σωστός γιατρός μεριμνά για την θεραπεία όλων ανεξαιρέτως των ασθενών χωρίς διακρίσεις. Δεν ξεχωρίζει μερικούς μεταξύ των ανθρώπων, για να τους θεραπεύσει. Δεν τον ενδιαφέρει η κοινωνική τους τάξη ή το μορφωτικό τους επίπεδο ή οικονομική τους κατάσταση ή η θρησκεία τους ή η ηθική τους συμπεριφορά. Ο σωστός γιατρός βλέπει μόνο αν ένας άνθρωπος, που τον πλησιάζει, είναι άρρωστος ή όχι. Και, αν είναι

άρρωστος, ενδιαφέρεται και προσπαθεί να τον θεραπεύσει. Να θεραπεύσει την πάθηση του ανθρώπου. Είναι υποχρεωμένος να τον θεραπεύσει. Στην Ορθόδοξη παράδοση, έχουμε κάτι παραπάνω από αυτό. Και σ' αυτό ακριβώς συνίσταται η «αντεπίθεσή» μας.

Ο Θεός αγαπάει όχι μόνο τους αγίους, αλλά όλους τους ανθρώπους ανεξαιρέτως. Όλους τους αμαρτωλούς, όλους τους κολασμένους, ακόμη και τον ίδιο τον διάβολο. Και θέλει να σώσει, να θεραπεύσει τους πάντες. Θέλει, αλλά δεν μπορεί να θεραπεύσει τους πάντες, διότι δεν θέλουν όλοι να θεραπευτούν. Αυτό, το ότι ο Θεός είναι αγάπη και θέλει να θεραπεύσει τους πάντες και ότι αγαπά τους πάντες εξ ίσου, διαπιστώθηκε και διαπιστώνεται από την εμπειρία των θεουμένων, όσων δηλαδή έφθασαν στην θέωση, δηλαδή σε θεοπτία και είδαν τον Θεό.

Δεν μπορεί όμως ο Θεός να θεραπεύσει τους πάντες, διότι εκβιάζει την θέληση του ανθρώπου. Σέβεται ο Θεός τον άνθρωπο και τον αγαπά. Δεν μπορεί όμως να θεραπεύσει κάποιον με το ζόρι. Θεραπεύει μόνο όσους θέλουν να θεραπευτούν και του ζητούν να τους θεραπεύσει. Φυσιολογικά κάποιος, που έχει σωματική αρρώστια ή και ψυχική, πηγαίνει με την θέλησή του και όχι με το ζόρι στον γιατρό, για να γίνει καλά, αν ακόμη έχει τα λογικά του. Έτσι και στην Ορθόδοξη θεραπευτική αγωγή. Πρέπει κάποιος από μόνος του, χωρίς καταναγκασμό, χωρίς καταπίεση, ελεύθερα να προσέλθει στην Εκκλησία, στους

κατάλληλους ανθρώπους, που έχουν την φώτιση και την εμπειρία και κατέχουν την θεραπευτική μέθοδο της Ορθοδόξου παραδόσεως, και σ' εκείνους να κάνει υπακοή για να βρει θεραπεία.

Ο ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

Ποια είναι τώρα η κοινωνική πλευρά του θέματος;

Έχουμε τον άνθρωπο, τον οποιονδήποτε άνθρωπο που ζει μέσα σε μια κοινωνία και πρέπει να δράσει ως υγιής κοινωνική μονάδα. Η θεραπεία που αναφέραμε παραπάνω, της νοεράς ενέργειας της ψυχής του ανθρώπου, αυτή η ίδια η θεραπεία, όταν περατωθεί, δημιουργεί αυτομάτως κοινωνικό άνθρωπο, δηλαδή υγιή ψυχικά άνθρωπο, που είναι έτοιμος να δράσει κοινωνικά σε όλους τους τομείς. Και εκείνος που είναι θεραπευμένος αυτομάτως, σιωπηρώς χειροτονείται ιατρός για τους άλλους, τους μη θεραπευμένους. Διότι η ιατρική επιστήμη που λέγεται Ορθοδοξία, διαφέρει από τις άλλες επιστήμες στο ότι εκείνος, που θεραπεύτηκε, γίνεται αυτομάτως θεραπευτής. Η ίδια η εφαρμογή της θεραπευτικής αγωγής στον εαυτό του, γίνεται μέσον για την θεραπεία των άλλων. Γι' αυτό δεν νοείται άνθρωπος, ο οποίος είναι θεραπευμένος, να μην έχει πνευματικά παιδιά, άλλους δηλαδή ανθρώπους σε πνευματική εξάρτηση από αυτόν, τους οποίους να νουθετεί και να καθοδηγεί προς θεραπείαν.

Στην αρχαία Εκκλησία δεν υπήρχε επίσημος ή συγκεκριμένος θεραπευτής, διότι ο κάθε Χριστιανός ήταν θεραπευτής. Αυτή ήταν η

ιεραποστολή της αρχαίας Εκκλησίας. Η ιεραποστολή της αρχαίας Εκκλησίας δεν ήταν όπως είναι της σημερινής Ορθοδόξου Εκκλησίας, που συνίσταται μερικές φορές στο να διαφημίζουμε τα ωραία μας δόγματα ή την λατρευτική μας παράδοση, σαν να είναι προϊόντα για πούλημα... Λέμε, ,π.χ., : Κοιτάξτε παιδιά, εμείς έχουμε τα πιο ωραία δόγματα, την πιο ωραία λατρεία, την πιο ωραία ψαλμωδία, τις πιο ωραίες στολές – κοίτα πόσο ωραίος είναι ο σάκκος του Δεσπότη! κλπ., και προσπαθούμε να τους θαμπώσουμε με τις πατερίτσες μας, με τα ράσα μας, με τα καλυμμαύχια μας, για να κάνουμε ιεραποστολή. Βέβαια έχει κάποιο νόημα και κάποια επιτυχία μια ιεραποστολή που γίνεται κατ' αυτόν τον τρόπο, όμως δεν είναι η γνήσια ιεραποστολή, όπως εκείνη της αρχαίας Εκκλησίας.

Η σημερινή ιεραποστολή συνίσταται κυρίως στο εξής: Διαφωτίζουμε τους ανθρώπους που είναι δεισιδαίμονες και τους κάνουμε Ορθόδοξους Χριστιανούς, χωρίς να προσπαθούμε να τους θεραπεύσουμε. Έτσι όμως αντικαθιστούμε ή ανταλλάσσουμε το προηγούμενό τους δόγμα με ένα καινούργιο δόγμα. Ανταλλάσσουμε μέσα τους την μία δεισιδαιμονία με μία άλλη δεισιδαιμονία. Και τούτο διότι η Ορθοδοξία, όταν έτσι παρουσιάζεται και προσφέρεται σαν ένας Χριστιανισμός που δεν θεραπεύει, παρόλο που το κύριό του έργο είναι η θεραπεία, τότε σε τι διαφέρει από την δεισιδαιμονία;

Υπάρχουν Χριστιανοί στην Δύση, που έχουν και εκείνοι δόγματα, που δέχονται ορισμένες Συνόδους· οι αιρετικοί δηλαδή, στα δόγματα των οποίων δεν υπάρχει φαινομενικά και τόσο μεγάλη διαφορά σε σχέση με τα Ορθόδοξα δόγματα. Δεν είναι η διαφορά χαώδης, όπως μεταξύ Χριστιανισμού και ειδωλολατρών. Οπότε, εφόσον τα Ορθόδοξα δόγματα δεν έχουν καταπληκτική φαινομενικά διαφορά με εκείνα των ετεροδόξων Χριστιανών και, εφόσον η Ορθόδοξη δογματική διδασκαλία, όπως διδάσκεται σήμερα στην Ελλάδα, είναι άσχετη με την θεραπευτική αγωγή της Ορθοδόξου παραδόσεως, σε τι διαφέρει η Ορθόδοξη παράδοση από την παράδοση των ετεροδόξων εξ αυτής της απόψεως. Και γιατί να πιστέψει κάποιος μη Ορθόδοξος στην Ορθοδοξία και όχι σε άλλο χριστιανικό δόγμα, αφού και με τα δύο με τον τρόπο που προσφέρονται, δεν προσφέρονται σαν αγωγές, σαν δρόμοι προς θεραπεία, αλλά σαν δεισιδαιμονία;

Σήμερα μιλάμε για αλλαγή της νοοτροπίας του ανθρώπου, για αλλαγή του δόγματος, για αλλαγή της θεωρήσεως της ζωής, και έτσι θεωρούμε την μετάνοια. Δηλαδή σήμερα στην Ορθοδοξία η μετάνοια ταυτίζεται μόνο με την αποδοχή του Χριστού. Δηλαδή δεχόμεθα τον Χριστό και, επειδή τον δεχόμεθα, πηγαίνομαι και στην εκκλησία, ανάβουμε και κανένα κεράκι, γινόμαστε και καλά παιδιά, πηγαίνομε, αν είμαστε μικροί, και στο Κατηχητικό ή, αν είμαστε μεγάλοι, σε καμμιά θρησκευτική εκδήλωση και – υποτίθεται – ζούμε σε

μετάνοια, είμαστε δηλαδή μετανοημένοι. Ή κάναμε κάποιο κακό στη ζωή μας και δείξαμε κάποια μεταμέλεια και ζητήσαμε συγχώρηση και αυτό, που κάναμε, το ονομάζομε μετάνοια. Η μεταμέλεια είναι η αρχή της μετανοίας. Δεν καθαρίζεται η ψυχή του ανθρώπου με μια απλή μεταμέλεια. Για να καθαριστεί η ψυχή του ανθρώπου από τα πάθη προηγείται ο φόβος του Θεού και η μετάνοια, η οποία συνεχίζεται κατά το στάδιο της καθάρσεως και ολοκληρώνεται με τον θείο φωτισμό, την φώτιση δηλαδή του νου του ανθρώπου από την Χάρη του Αγίου Πνεύματος.

Εφόσον λοιπόν οι Ορθόδοξοι δεν ασχολούνται με αυτήν την θεραπευτική αγωγή, σε τι διαφέρουν από τους μη Ορθόδοξους; Στο δόγμα; Και τι να το κάνουν το Ορθόδοξο δόγμα, όταν δεν το χρησιμοποιούν για την θεραπεία της ψυχής τους; Το δόγμα έτσι δεν ωφελεί σε τίποτε.

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΤΑΛΛΑΓΗΣ ΜΕ ΤΟΝ ΘΕΟ

Η κατάσταση της καταλλαγής με τον Θεό, που κάνει κάποιον φίλο του Θεού, ποια είναι από Ορθοδόξου απόψεως; Κοιτάξτε τις ακολουθίες της Εκκλησίας. Η Βάπτισμα ταυτίζεται με την κάθαρση. Του Βαπτίσματος προηγούνται οι εξορκισμοί, που είναι η απαλλαγή του ανθρώπου από την επήρεια και τα δικαιώματα των πονηρών πνευμάτων πάνω του. Κατά το Βάπτισμα με την τριπλή κατάδυση και ανάδυση από το νερό δίδεται άφεση των αμαρτιών και καταστρέφονται οι ενέργειες του διαβόλου μέσα στον άνθρωπο. Μετά ακολουθεί το

Χρίσμα, που είναι η κατάσταση φωτισμού του ανθρώπου από την Χάρη του Θεού, δηλαδή την ενέργεια του Αγίου Πνεύματος.

Στους αρχαίους Χριστιανούς οι νεοφώτιστοι, αφού βαπτίζοντουσαν το Μεγάλο Σάββατο και έπαιρναν την Χάρη του αγίου Βαπτίσματος και με το άγιο Χρίσμα, που ακολουθούσε, συμπλήρωναν τον αρχικό φωτισμό, εβάδιζαν προς πλήρη φώτιση, η οποία χρονικό ανεμένετο να λάβει χώρα κατά την ημέρα της Πεντηκοστής, μετά δηλαδή από πενήντα ημέρες από την Βάπτισή τους.

Αλλά τι είναι η πλήρης φώτιση του ανθρώπου. Είναι η επίσκεψη του Αγίου Πνεύματος στον νουν, δηλαδή στην καρδιά του ανθρώπου. Όπως, δηλαδή, κατά την Πεντηκοστή έγινε η πλήρης φώτιση των Αποστόλων με την κάθοδο του Αγίου Πνεύματος, το ίδιο θέλει η Εκκλησία να επαναλαμβάνεται σε κάποια στιγμή της πνευματικής πορείας σε κάθε πιστό μέλος της. Δηλαδή η όλη διαδρομή της κατηχήσεως των νεοφώτιστων στην αρχαία εκκλησία τελείωνε με την προσωπική του Πεντηκοστή, δηλαδή με την επίσκεψη του Αγίου Πνεύματος, το οποίο έρχεται και κατοικεί μέσα στην καρδιά του ανθρώπου και προσεύχεται προς χάριν του. Φυσικά αυτή η πλήρης φώτιση δεν συνέβαινε σε όλους σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα, διότι δεν είχαν όλοι τις ίδιες προϋποθέσεις.

Βέβαια κατά την ημέρα της Πεντηκοστής οι Απόστολοι δεν απέκτησαν μόνο πλήρη φώτιση, αλλά έφτασαν και σε θέωση. Οπότε, εφόσον η

Πεντηκοστή είναι το πρότυπο της πνευματικής τελειώσεως του ανθρώπου, ο προορισμός του κάθε χριστιανού είναι να φτάσει στην θέωση. Να δει τον Θεό, τον Δημιουργό του, δηλαδή τον Χριστό, εν δόξη. Αυτό συνέβη σε όλους τους αγίους της Εκκλησίας. Γι' αυτό από την εορτή της Πεντηκοστής πάμε αμέσως στην εορτή των Αγίων Πάντων, κατά την οποία εορτάζουμε την μνήμη γενικά όλων των θεωμένων αγίων της Εκκλησίας, τους οποίους καλούμεθα να μιμηθούμε. Αυτή είναι η ραχοκοκαλιά τηςκατηχητικής δομής της Εκκλησίας.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΟΥ ΔΟΓΜΑΤΟΣ

Οι Πατέρες τονίζουν ότι η σωτηρία δεν έρχεται με το Ορθόδοξο δόγμα από μόνο του. Δεν είναι το δόγμα που σώζει τον άνθρωπο. Το δόγμα απλώς ανοίγει τον δρόμο στον άνθρωπο, για να φτάσει στην κάθαρση και στον φωτισμό. Χωρίς την ορθή δογματική συνείδηση και χωρίς την Ορθόδοξη πράξη χωρίς την Ορθόδοξη λειτουργική ζωή δεν φτάνει κανείς στην κάθαρση και στον φωτισμό. Το δόγμα και η λειτουργική ζωή δεν είναι τα μέσα για να φτάσει κανείς στην κάθαρση της ψυχής και στον φωτισμό. Είναι όμως οι απαραίτητες προϋποθέσεις, τα απαραίτητα θεμέλια, για να οδηγηθεί κανείς στην κάθαρση και στον φωτισμό. Δεν είναι δηλαδή το δόγμα ένα αυτόματο μέσο που μας οδηγεί από μόνο του σ' αυτές τις καταστάσεις.

